

vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov
Izšel dnevno razen sobot,
nedelj in praznikov

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

TO-YEAR XXXIX

Cena lista je \$8.00

Entered as second class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., PONDELJEK, 3. NOVEMBRA (NOV. 3), 1947 Subscription \$8.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 215

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Politični odbor skupščine se zrekel za intervencijo v Koreji

Gromiko namignil, da bo Rusija bojkotirala komisijo. Mrs. Roosevelt apelirala na sovjete za kooperacijo

Like Success, N. Y., 1. nov. — Odbor skupščine Združenih narodov je storil prvi korak, da zloži zastoj glede neodločenosti Koreje s sprejetjem ameriškega predloga, da se ustanovi posebna komisija. Člani komisije naj bi šli v Korejo, da bi poiskali pot do brez ovirane študije situacije v ameriški in ruski okupacijski zoni.

Andrej Gromiko, ruski delegat, je namignil, da bodo sovjeti bojkotirali komisijo, ker niso bili predstavniki korejskega ljudstva povabljeni, naj se udeležijo diskuzij. Ko so ga častniki pozneje vprašali, ali njegova deklaracija pomeni, da komisije ne bodo dobili dovoljenja za obisk severne Koreje, ki je pod sovjetsko okupacijo, je odgovoril, da deklaracija jasna in da ne potrebuje pojasnila.

Pred političnim odborom je bila resolucija, ki zahteva istočasno evakuacijo ameriških čet iz Koreje. Evakuacija naj bi se začela prihodnje leto. Gotovo je, da bo resolucija zavrnjena.

Ameriška resolucija tudi zahteva evakuacijo okupacijskih čet iz Koreje. Evakuacija naj bi se začela prihodnje leto. Gotovo je, da bo resolucija zavrnjena.

Maniu priznal krivdo pred sodiščem

Nameraval je ustanoviti rumunsko vlado v tujini

Bukarest, Rumunija, 1. nov. — Dr. Iuliu Maniu, vodja rumunske stranke in bivši premijer, je pred vojaškim sodiščem priznal, da je nameraval ustanoviti rumunsko vlado v tujini, da bi se izognel zavezništvu z Zveznim kraljevstvom Romunije. Maniu je bil obsojen na obzornost, ker se mora zagotoviti, da ne bo sodeloval v politični aktivnosti.

Maniu je bil obsojen na obzornost, ker se mora zagotoviti, da ne bo sodeloval v politični aktivnosti.

Maniu je bil obsojen na obzornost, ker se mora zagotoviti, da ne bo sodeloval v politični aktivnosti.

Maniu je bil obsojen na obzornost, ker se mora zagotoviti, da ne bo sodeloval v politični aktivnosti.

Maniu je bil obsojen na obzornost, ker se mora zagotoviti, da ne bo sodeloval v politični aktivnosti.

Maniu je bil obsojen na obzornost, ker se mora zagotoviti, da ne bo sodeloval v politični aktivnosti.

Maniu je bil obsojen na obzornost, ker se mora zagotoviti, da ne bo sodeloval v politični aktivnosti.

Maniu je bil obsojen na obzornost, ker se mora zagotoviti, da ne bo sodeloval v politični aktivnosti.

Domače vesti

V bolnišnici

Detroit.—Jennie Clemens, članica društva 121 SNPJ, se nahaja v bolnišnici Highland Park General Hospital, kjer se je morala podvreči težki operaciji. Članstvo ji želi hitrega okrevanja.

Popravek

Duluth, Minn.—Dne 27. okt. je bilo poročano v domačih vestih Prosvete, da je tukajšnji brivec Matthias J. Russ podlegel opeklini, kar pa je pomotoma. Pri eksploziji oljne peči je dobil težke opekline, katerim pa ni podlegel, marveč se v bolnišnici St. Mary že dobro počuti.

Klein, Mont.—Pri poročilu o smrti Georgea "Bačkija" je bila pomota. On se je pisal Rački, ne Bački.

Nov grob v Penni

Meadowlands, Pa. — Dne 28. okt. je umrl Mike Frank, star 52 let, doma iz Selca pri Št. Petru na Krasu. Tukaj zapuščena žena, sina in tri hčere, v Clevelandu pa bratrance in sestrične.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V bolnišnici je umrla Alojzija Miklačić, rojena Zavodnik, stara 64 let, doma iz Grintovca pri Zagradcu, v Ameriki 46 let, članica ADZ in KSKJ. Zapuščena moža Antona, šest sinov, šest hčera, devet vnukov, dve sestre in več drugih sorodnikov.—Anton Pushner iz Euclida se nahaja v bolnišnici Emergency na Five Pointsu, kjer se je moral podvreči operaciji.—Pri družini Frank Rodgers v Collinwoodu so se oglašile rojnice in pustile prvorojenčka—materino ime je bilo Rose Grillo.

Nov grob v Chicagu

Chicago.—Dne 11. okt. je umrl po daljši bolezni John Starc, doma iz Gorice vasi pri Ribnici, v Ameriki od 1903, v Chicagu od 1917. Zapuščena žena in hčere.

Grški autobus zadel ob mino

Atene, Grčija, 1. nov. — Vlada je naznanila, da je autobus zadel ob mino na cesti pri Axiopolisu, 15 milj zapadno od Soluna, pristaniškega mesta. Sledila je eksplozija, v kateri je bilo 25 potnikov ubitih in ranjenih.

Kongresni odsek zaključil preiskavo

Filmski pisatelji in direktorji objavili izjavo

Washington, D. C., 1. nov. — Kongresni odsek za neameriške aktivnosti je dramatično zaključil preiskavo komunizma v Hollywoodu. Pred zaključitvijo je "razkril" neuspešno rusko špijsko zaroto, katere namen je bil, dobiti tajnosti o atomski energiji. Nobena osebnost v Hollywoodu ni bila povezana s špijsko zaroto.

Louis J. Russell, ki je bil v službi federalnega detektivskega biroja, je dejal pred odsekom, da so uradniki ruskega konzulata v Californiji skušali dobiti tajnosti o J. R. Oppenheimerju, ki je vodil eksperiment atomske bombe v Los Alamosu, Nova Mehika. Zaroto je baje skoval Peter Ivanov, bivši ruski konzul v San Franciscu, ki je zdaj v Rusiji.

Dva nadaljnja filmska pisatelja sta bila obtožena žaljenja kongresa, ker nista hotela odgovoriti na vprašanje, ali sta komunisti. Pisatelj sta Ring Lardner in Lester Cole. Deset filmskih pisateljev je bilo obtoženih žaljenja kongresa. Vsi se bodo borili proti odseku pred sodišči.

Kongresnik Thomas, načelnik odseka, je pozval filmsko industrijo, naj počisti svojo hišo, zaneseno pa je naznanil, da bo razkril imena komunistov v Hollywoodu. Devetnajst filmskih pisateljev in direktorjev je podalo izjavo, v kateri so naznanili, da je kongresni odsek prezgodil podiri svoje šotore in da ni dosegel glavnega namena. Ta je bil kontrola filmske industrije. Svobodni filmi in vse druge svobodne ustanove v Ameriki so v nevarnosti, dokler bo ta odsek obstojal. Bil je le omanjen v teku preiskave, ne pa porazen. Naša borba za odpravo odseka se bo nadaljevala.

Brazilske poslanik bo zapustil Moskvo

Moskva, 1. nov. — Brazilske poslanik Mario de Brandao je naznanil, da so on in člani njegovega štaba dobili dovoljenje od sovjetske vlade za odhod iz Moskve. Čilejski poslanik David C. O'Camp je izrazil upanje, da bodo tudi on in člani njegovega štaba dobili dovoljenje za odhod iz Moskve. Brazilija in Čile sta pretrgali diplomatske odnose s Sovjetsko unijo 21. oktobra.

Grška vlada se odločila za zvišanje davkov

Atene, Grčija, 1. nov. — Vlada se je odločila za zvišanje davkov, ki naj bi povečali dohodek za \$125,000,000 letno. Dwight P. Griswold, načelnik ameriške misije za pomoč Grčiji, je odobril odločitev vlade. Pričuje se, da bo grški parlament sankcioniral zvišanje davkov. Vlada je naznanila, da potrebuje več denarja za financiranje operacij armade proti gerilcem.

Britski parlament izključil laborita

London, 1. nov. — Garry Allighan, žurnalist in laborit, je bil izključen kot član parlamenta, ker je zapisal, da se nekatere poslance opijajo v parlamentu. Spoznan je bil za krivega žalitve poslancev. Predlog za izključitev Allighana je bil sprejet s 187 proti 75 glasovom.

BRITANIJA BO IZROČILA UBEŽNIKE JUGOSLAVIJI

London naznanil sklenitev dogovora s Titovo vlado

NAMEN JE KONČANJE PROTESTOV

London, 1. nov. — Velika Britanija bo izročila Jugoslaviji vse ubežnike, katere sedaj drži, če bo Titova vlada predložila neovrgljive dokaze, da so kolaborirali z osiščem v vojnem času. To je v soglasju s sklenjenim dogovorom med Veliko Britanijo in Jugoslavijo. V bistvu je izpolnitev dogovora glede ubežnikov in razseljenih, ki je bil sklenjen med reprezentanti obeh vlad na konferenci na Bledu, Slovenija, 8. septembra.

Več sto Jugoslovancev v britanskih okupacijskih conah je Titova vlada označila za fašiste. Vsi ti bodo v smislu sklenjenega dogovora izročeni Jugoslaviji po predložitvi dokazov, da so kolaborirali z osiščem. Britske oblasti so vključile v dogovor, da osumljeni kolaboratorji, katere drže, in drugi, ki bodo aretirani na zahtevo jugoslovanske vlade, bodo izročeni Jugoslaviji v dveh dneh mesecev po predložitvi dokazov.

Titova vlada je dala zagotovilo, da po dveh mesecih ne bo zahtevala izročitve ubežnikov. Poudarila je, da noče nobenega ubežnika, kateremu se ne more dokazati krivda.

Britski diplomatski krogi so izjavili, da je bil dogovor sklenjen z namenom končanja protestov jugoslovanske vlade. Ona naglašava v protestih, da oborožene grupe bivših kolaboratorjev prihajajo v Jugoslavijo iz Avstrije in koroških krajev. V smislu dogovora bo Titova vlada lahko objavila imena članov teh grup in zahtevala izročitve.

Jugoslavija se je obvezala, da bo objavljena njena deklaracija v taboriščih razseljenecv, da se lahko vse osebe na podlagi za kona amnestije vrnejo domov in da ne bodo kaznovane, če niso izvršile zločinov. Med razseljenecv so slovenski demobranci, hrvaški ustaši in srbski četniki.

AMERIŠKA VOJAŠKA SODIŠČA V KOREJI ORODJE ZATIRANJA

Seoul, Koreja. — (ALN) — Unije v južni Koreji, ki so bile priključene v podtalne aktivnosti, so uverjene, da so ameriška vojaška sodišča postala orodje zatiranja. Omenile so slučaje zatiranja.

Pak Moon-kyoo, ki je bil pred vojno profesor na univerzi v Seoulu in pozneje generalni tajnik ljudske demokratične fronte, je bil obsojen na tri leta in mesec zaporu na obtožbo, da je podžgal generalno stavko v maju tega leta. Sodnik na obravnavi je bil ameriški stotnik Obtoženec je dobil dodatni mesec zaporu, ker se je smejal, ko je policijski uradnik pričal, da je Moonkyoo priznal krivdo, ko je prejel nekaj zavojčev cigaret.

Ahn Ki-sung, drugi vodja ljudske demokratične fronte, je bil istočasno aretiran zaradi istega prestopka. On se je uprl obravnavi. Policijske priče je označil za lažnjivce in japonske kolaboratorje. Ki-sung je bil obsojen na pet let zaporu. On se je boril za neodvisnost Koreje od leta 1919. Prebil je več

Unija avtnih delavcev se podala

Vložila je proti-komunistične izjave

Washington, D. C., 1. nov. — Unija združenih avtnih delavcev CIO je naznanila, da se bo pokorila proviziji protidelavskega Taft-Hartleyevega zakona, ki zahteva vložitev protikomunističnih izjav. Uradniki unije, med temi predsednik Walter Reuther, so prej trdili, da se ne bodo podali. Unija ima čez pol milijona članov.

Reuther je v telegramu federalnemu delavskemu odboru naznanil kapitulacijo. Na podlagi protidelavskega zakona ni nobena unija deležna posluge s strani delavskega odbora v zadevi kolektivnih pogajanj, ako ne vložijo protikomunističnih izjav.

Druge unije so se tudi podale. George Meany, tajnik blagajnik Ameriške delavske federacije, je vložil zaprisežene izjave v imenu 208,000 članov krajevnih unij.

Tri velike unije so naznanile, da se ne bodo pokorile proviziji protidelavskega zakona. Med temi so Jeklarska unija, rudarska unija UMWA in United Electrical, Radio & Machine Workers. Rudarska unija je članjena v ADF, drugi dve pa v CIO. Te unije imajo čez dva milijona članov.

Eugene Cotton, pomožni pravni svetovalec jeklarske unije, je naznanil, da bo unija tirala za delovno ustavnost provizije Taft-Hartleyevega zakona pred sodišča.

Oregonski delavci za kontrolo cen

Portland, Ore.—(FP)—Predstavnik oregonskih meznih delavcev so predložili kongresnemu pododseku, ki preiskuje vzroke druginje, zadevno evindenco, ki kaže, da je 73 odstotkov delavcev za vrnitev kontrole cen in 65 odstotkov za odmerjanje cen po potrebi. Člani pododseka so trdili, da edino večja produkcija lahko požeje cene na nižjo točko. Glavni vzrok za visoke cene so ogromni profiti, ki jih žanjejo korporacije in prekupčevalci blaga. Zato je kontrola cen neophodno potrebna, tako tudi odmerjanje potrebščin.

POLJSKI PREMIER POSVARIL KATOLISKO HIERARHIJO

Vera se ne sme zlorabljati za politične namene

KMEČKA STRANKA REORGANIZIRANA

Variava, Poljska, 1. nov. — Premier Jozef Cyraniwicz je posvaril rimsko-katoliško hierarhijo na Poljskem, da bodo njeni napadi na vlado, če se bodo nadaljevali, rezultirali v hitri in odločni akciji. V svojem govoru pred parlamentom, ki se je sestal na zasedanju, je dejal, da bo vlada tolerirala konstruktivne kritike, ne pa destruktivnih.

Premier je cikal na pastirsko pismo katoliških škofov, ki je bilo nedavno prečitano v cerkvah. Omenjalo je med drugim pomanjkanje svobode govora, tiska in vesti na Poljskem. "Mi smo za absolutno svobodo vesti, govora in vseh ver," je rekel premier. "Garantirali smo vso svobodo katoliški cerkvi, toda to ne pomeni, da se lahko ta svoboda zlorablja za politične namene."

Cyraniwicz ni razkril, kakšno akcijo bo njegova vlada podzela, če se bodo napadi nadaljevali v katoliških listih in na prižnicah. Nepotrebno poročila pravijo, da bo vlada zasledila postevata katoliške cerkve in jih razdelila med kmete.

Premier je v svojem govoru v parlamentu omenil beg Stanislava Mikolajczyka, voditelja kmečke stranke, iz dežele. Dejal je, da je beg v korist Poljske. Levičarji so dobili kontrolo nad stranko in jo reorganizirali. Naznanili so, da bo sodelovala z vlado v vseh ozirih. Premier je rekel, da je Mikolajczyk pobegnil iz dežele, ker se je njegovo upanje o zunanji intervenciji na Poljskem izjavilo.

"Vsa prizadevanja glede uničenja sedanega političnega ustroja na Poljskem so bila zaman," je rekel Cyraniwicz. "Poljsko ljudstvo je za mir in rekonstrukcijo, osnovano na demokraciji in sodelovanju vseh demokratičnih strank."

Velika udeležba pri volitvah v Chicagu napovedana

Chicago, 1. nov. — Zalmon H. Garfield, besednik progresivne stranke, je napovedal rekordno udeležbo pri volitvah, ki se bodo vršile v torek, 4. novembra, v okraju Cook. Pri teh bodo izvoljeni sodniki. Borba je med listo kandidatov progresivne stranke in koalicijsko listo kandidatov republikanske in demokratične stranke. "Tisoči inteligentnih volilcev se zavedajo, da je progresivna stranka veliko prispevala k poštenosti politiki," je dejal Garfield. "Republikanska in demokratična stranka sta moralno odstranili nekaj nesposobnih kandidatov s koalicijske liste. Kandidati progresivne stranke so dali volilec priložnost za izbiro. Upamo, da bodo volili pri volitvah demonstrirali, da se zavedajo, kaj je storila progresivna stranka."

Trupla žrtev letalske nesreče najdena

Ketchikan, Alaska, 1. nov. — Ostanki razbitega transportnega letala družbe Pan American Airways in trupla žrtev so bila najdena ob vzhodni gore Tamgas na otoku Annetti. Letalo je treščilo na tla in se razbilo zadnjem nedeljo. Ostanke letala in žrtev so našli člani ameriške oborožene straže.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (Izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inoštvo \$11.00. Subscriptions rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Kongresna vagabundaža

S sklicanjem izrednega kongresnega zasedanja se bliža konec počitnic tudi za "naše" kongresnike in senatorje. Ti "ljudski" zastopniki so svoje počitnice dokaj različno porabili. Nekateri so "proučavali" ali še "proučavajo" razmere doma, nekateri so šli "fisat", precejšnje število pa jih je šlo na vagabundažo v zapadno in centralno Evropo do Turčije. Oglejmo si na kratko prvo skupino, ki je ostala doma.

Število kongresnikov in senatorjev (večinoma republikanci, ker so pač v večini v kongresu) se je bilo lotilo "študiranja draginje." Menda so se hoteli prepričati, kako so ljudje zadovoljni z inflacijo cen, kateri so republikanci s pomočjo demokratov lani odprli vrata z likvidiranjem OPA. S tem svojim delom so lahko zadovoljni, prav tako tudi vsi "free enterprizerji", ki žanjejo profite kot jih niso želi še nikdar prej, niti med vojno.

Drugi kongresni odsek pod načelstvom republikanca Ploeserja iz Misourija se je za "razvedrilo" spravil nad zadržno gibanje, katerega je takoj prvi dan proglasil za "monopolizem". Kongresnik Ploeser je namreč v službi verižnih trgovin in kot "pravni svetovalec" neke velike firme prejema težke tisočake poleg kongresne plače. Toda s to preiskavo je moral prenehati, ker so se republikanci ustrašili farmerjev, ki so pričeli rohniti in braniti svoje združeno gibanje.

Potem je notorični kongresni "neameriški" odsek, ki se je z vso energijo vrgel na izganjanje "kooomunizma" iz Hollywooda. S svojim teroriziranjem filmskih magnatov, intelektualcev in igralcev pa je dregnil v sršenovo gnezdo in izgledi so, da bo ta preiskava postala njegov bumerang. Zadnje dni je proti tej hitlerjanški inkviziciji začel nastajati protestni val, kajti ljudstvo se je pričelo zavedati, predvsem pa intelektualci, da je v nevarnosti sam Bill of Rights, svoboda govora.

Liberalna senatorja Pepper iz Floride in Taylor iz Idaha pa sta porabila počitnice za malo križarsko vojno proti sedanji zunanji politiki, ki jo narekuje kombinacija Wall Streeta, zunanjega ministrstva in vojnega departamenta. Senator Taylor se je prav zadnje dni podal v vlogi Pavla Revierja s parom konjičkov iz Los Angelesa v Washington, da na poti s svojimi govori čim bolj dramatizira nevarnost te pogubonose politike velike Amerike.

Omenili bi lahko še notoričnega republikanskega kongresnika Hoffmana iz Michigan, ki hoče v svoji državi na lastno pest in čim hitreje enforsirati Taft-Hartleyev zakon. Omenili bi lahko še nekatere druge odbore in "ljudske" poslance, na primer senatorja Tafta, ki je porabil svoje počitnice s pripravo terena za svojo predsedniško kandidato.

Druga skupina kongresnikov in senatorjev pa se je na račun davkoplačevalcev podala na vagabundažo po Evropi. Kot smo čitali, je zadnjih par mesecev obiskalo Evropo okrog 250 senatorjev in kongresnikov. Vsi so šli seveda na "študijsko turo", da na licu mesta proučijo in doženejo, kako bi se dalo najhitreje in najbolj učinkovito zadati smrtni udarec—komunizmu ali "komunizmu" in zopet zgraditi "sanitarni kordon" proti Sovjetski Rusiji.

Mnogi so šli tja kot odprti poborniki tako zvanega "Marshallovega načrta", drugi pa kot skeptiki. Iz njihovih izjav je razvidno to, da so vsi solidarni v tem, da je razlil komunizma in sovjetskega vpliva širno Evropo sicer treba ustaviti in vsaj njene zapadne dežele z Nemčijo, Avstrijo in Italijo vred treba obvarovati pred kugo socialne revolucije. Prav tako Grčijo in Turčijo, kjer je bilo tudi nekaj kongresnih delegacij. Toda nekateri so skeptični v tem, da-li bo to mogoče doseči z Marshallovim načrtom, z ameriškim milijardami. Po mnenju nekega senatorja (ako se ne motimo, je bil Brewster iz Maine), je to najlažje doseči z obnovo "svobodnega podjetništva" v Evropi, kajti le oživilni kapitalizem bo lahko kos komunizmu, ne pa kakšen evropski WPA na račun Amerike. Ampak večina teh pobornikov kapitalizma je dobila vtis, da more zapadno Evropo "rešiti" pred "komunizmom" le Marshallov načrt.

S tem v zvezi je zanimivo stališče skupine senatorjev, članov apriacijskega odbora, ki so v Parizu na časnarski konferenci odprto povedali, da so "informirali francosko vlado, naj podvzame stroge akcije proti komunizmu v svrhu pospešitve ameriške pomoči," kakor je 17. okt. poročal v Chicago Sunu W. J. Humphreys. V istem poročilu čitamo, da sta premier Ramadier in zunanji minister Bidault ameriške senatorje "zagotovila, da se ni bati komunističnega razmaha, ako bo Francija dobila zmerno kooperacijo." Ni čudno, ako komunisti govorijo, kakor tudi marsikdo drugi, da Marshallov načrt pomeni politično diktiranje Evropsi s strani Amerike.

Med kongresnimi vagabundami, ki so študirali teren v Evropi za oživetje kapitalizma pod ameriško hegemonijo, je bil tudi kongresnik Bennett (rep.) iz Misourija. On si je ogledal tudi Trst in "preštudiral" tamkajšnji položaj. Po povratku v Washington je podal senzacijsko izjavo, "da so komunisti v tržaški pokrajini pobili in ranili mnogo ameriških vojakov," o čemer pa Amerika nič ne ve. In sicer ne ve ničesar o tem vsled "ameriške vojaške cenzure."

Ta "vest" je bila v Chicago Daily Newsu z dne 28. oktobra med glavnimi novicami, senzacijsko podana na prvi strani. Dva dni pozneje je bila resničnost te vesti dementirana po ameriških vojaških krogih v Evropi.

Kongresnik Bennett je dejal, da je dobil te informacije v Trstu s strani "naših vojaških inteligentnih (vohunskih) krogov." On je bil očividno napačen, ali pa si je sam vse skupaj izmislil. Ta njegova izjava je bila seveda povsem absurdna, vendar pa je naš "svobodni" tisk po njej hlastnil kot lačen pes po kosu mesa. Resnica je, da je bil vsaj najmanjši obojni incident med anglo-ameriški in jugoslovanskimi četami serviran ameriškim čitate-

Iz Floride

New Smyrna Beach, Fla. — Moja družina in jaz se tu nahajamo nad leto dni. Nam prav ugaša v Floridi, zlasti v zimskem času. Če bi kateri rojak prihodnjo zimo potoval v Florido, ga vabim, da nas obišče na naslovu 305 Mary Ave., New Smyrna Beach. Prostora imamo dovolj za prenočišče, kakor tudi peč za jance, hrenovke in kranjske klobase.

Vremenski preroki prerokujejo, da bo zima zelo mila. Upajmo, da se ne motijo. Tukaj imamo precej zabave ob morju. Večkrat obiščemo tudi naše rojake v Samsuli, kjer imajo tudi Slovenski dom. Tam je vedno dovolj zabave.

Razlika v podnebnju tu in v Chicagu je velika. Nasi slovenski kmetovalci so sedaj pričeli sejati in saditi, pri vas pa pobirate zadnje pridelke. Torej pri vas se je pričela zima, tu pa spomlad. Slovenci v Samsuli so zelo podjetni. Sicer pa so povsod podjetni, kamor pridejo. Po težkem dnevnem delu, zlasti ob sobotah, gredo v Slovenski dom in se zabavajo z balinčanjem itd.

Tudi pri društvih smo precej napredovali. Dasi ravno slovenska naselbina ni tako velika, vseeno društva pridobivajo nove člane. Seveda, ker ni Slovencev, jih moramo iskati pa pri drugih narodnostih. Sedaj pri društvu poslujejo v angleščini.

Priznati moramo, da Slovence ljubi sam Bog, kajti tornado je tako zaobrnil, da ni napravil nobene škode Slovincem v Samsuli. Obrežje pa je precej trpelo. Sicer pa živi ob obrežju samo ena slovenska družina Stegovec. Zaključujem in pozdravljam vse Slovence.

Anton Crno.

Poročilo o srebrni poroki

Herminie, Pa. — Najprvo naj omenim, da se je v mojem dopisu z dne 17. okt. vrnila pomota, ko sem opisal moj obisk v Bridgeportu, O. Glasili bi se moralo, da mi je Podobnik povedal, da se je John Vitez preselil k svoji novoporočeni ženi. John se je dolgo časa bal žensk, sedaj pa ga je ena le premotila.

Ker sem že pri porokah, naj poročam na kratko o srebrni poroki zakoncev Drop iz Cheswicka in Vehar iz Blunchea ali Curtesvillu, katere sva se udeležila tudi z ženo.

Udeležba je bila tako velika, da take še nisem videl. Seveda, udeležba je bila tako velika tudi zato, ker sta se vršili dve 25-letnici zakonskega stanu. Vsa slavnost se je vršila v Oakmontu, Pa. Bilo nas je približno 400 oseb. Zastopane so bile sledeče naselbine: Yukon, Wyano, Herminie 1 in 2, Darragh, Keystone, Hutchinson Mine, Pgh. Center, Renton, Verona, Oakmont, Harmarville, Acemetonia, Springdale, Curtesville in okolice: Russellton, Harwick, E. McKeesport in nekaj drugih. Radi trudne glave in velike gneče, sem morda katero naselbino pozabil.

Ceremonijo je vodil večji sodnijski klerik, radi lepšega pa se je vrnil vmes tudi neki duhovnik, kateri pa je dajal samo blagoslove od zadaj. Sodeč po čepici, je bil on pravoslavni pop. On ni dosti govoril, ampak samo voščil vso srečo in da bi zakoni praznovali tudi zlato poroko. Starešina in drugi so dobro rešili svoje vloge, kakor tudi pevke, kar jih je še ostalo od pevskega zbora iz Cheswicka. Ljudje so bili židane volje, kajti bilo je zadosti pijance in jedače. Za ples pa je igrala dobra godba.

Ijem dnevnega tiska čim bolj senzacijsko. Seveda podan ugodno z "našega stališča", kakor delajo vse države in njih tisk. Ako bi bil na tržaškem ozemlju posebno zadnje čase ubit en sam ameriški vojak, bi sigurno vedel vse svet, vojni hujskači v tej deželi bi pa odprto hujskali na vojno z Jugoslavijo. Očividno je, da je tudi kongresnik Bennett iz Misourija hotel doprinesiti svoj delež k temu hujskanju, prav tako ameriški "svobodni" tisk z objavo te absurdnosti.

George C. Marshall je prvi državni tajnik, ki je nastopil kot govornik na kakšni delavski konvenciji. Marshall (levo) je zadnjič počastil konvencijo CIO v Bostonu, kjer je zagovarjal ameriško sunanjo politiko. Konvenciji ga je predstavil Philip Murray (desno), v ozadju pa je Jacob S. Potofsky, predsednik unije Amalgamated Clothing Workers.

Podpisani vedno agitira za dobre stvari, ampak to pot je bila glava preveč paralizirana, vzlic temu pa sem uspel in prodal 10 vstopnic za Wallacejev shod, mrs. Krulc pa je rekla, da ne more biti brez Prosvete in jo ponovila.

Slavljenecm želim še mnogo let zakonske sreče!

Anton Zornik.

Pridite na zborovanje Prosvetne matice 9. nov. v Waukeganu

Chicago, Ill. — Društva, ki spadajo k Prosvetni matici JSZ v našem konferenčnem okrožju, so bila pisмено povabljena, da izvolijo svoje zastopnike za konferenčno zborovanje, ki se bo vršilo prihodnjo nedeljo, 9. novembra, v Slovenskem narodnem domu, 424—10th St., Waukegan, Illinois. Pričetek zborovanja o desetih dopoldne.

Apeliramo na vse izvoljene zastopnike in zastopnice, da se zborovanja gotovo udeležite in da ste točno na mestu. Na zborovanje ste vabljeni tudi drugi, ki niste zastopniki, posebno iz Waukegana in North Chicaga, in sledite razpravam, ki bodo na dnevnem redu. Če bo prinesel kdo kakšno dobro idejo, bo tudi dobrodošla. Na svidenje!

Louis Zorko, tajnik konference.

Božična darila za jugoslovanske otroke

New York. — Zlatko Balo-ković, predsednik Ameriškega odbora za pomoč Jugoslaviji, je razposlal apel na razne organizacije in posameznike za prispevke, s katerimi se bodo kupila božična darila za jugoslovanske otroke.

Apeliramo na vse organizacije in posameznike, da se odzovejo temu apelu in pošljejo pole s prispevki v glavni urad Ameriškega odbora za pomoč Jugoslaviji. Prepričani smo, da ne bo niti ene organizacije ali posameznika, ki se ne bi odzval temu humanitarnemu klicu za pomoč jugoslovanskim otrokom.

Mnogi naši rojaki in prijatelji jugoslovanskega naroda pošiljajo pakete svojim sorodnikom in prijateljem, kar je hvalevredno. Toda pozabiti ne smemo na siromašno dečo. Pošljite ji darila skozi Jugoslovanski rdeči križ, kateri jih bo najpravičnejše razdelil.

Odbor.

Pralni stroj za "svetega očeta"

Virden, Ill. — Dandanes v tej deželi opravljajo stroji večino vsa dela. Kako nerodno je delo po stari šegi, lahko opazim pri kakšnem pečlarju, katerih je tukaj veliko, kadar se ukvarja s perilom na leseni deski. Nekdaj se je za tako delo dobilo vsaj potrebno milo, danes se pa tudi mila ne rabi dosti, temveč razne tekočine in praški, katere pa se ne more rabiti brez pralnega stroja.

Spominjam se na dobo, ko nisem rabil pri pranju niti mila, pač pa sem si slekel po delu delavske hlače in jih obesil domov grede iz premogovnika, kjer so se čez noč posušile. Drugi dan, ko sem šel mimo, sem jih vzel, jih neseš v delavni prostor in zmencal, nato pa opral, kajti bile so trde kot rog. Tako so delali tudi drugi.

Spominjam se tudi, kako smo z brati prali štrene. To tudi ni bila igrača. V Ameriki je dandanes vse drugače — vse je podvrženo strojem, naj si bo delo ali politika. V starem svetu pa menda še niso v toliko napredovali. Sveti oče v Vatikanu, stari pečlar po rimsko-katoliškem obredu, si je baje do danes pral svoje perilo kar na leseni deski. In baje je to videl Trumanov osebni zastopnik v Vatikanu ter opazil ogromne kopice umazanega perila, zato je uvidel, da papež potrebuje pralni stroj. Ta vest se glasi: "Papežu je družba Bendix Appliances iz South Benda, Ind., poslala z aeroplanom pralni stroj, katerega deli so pozlačeni in posrebrani."

Protestanti protestirajo, ker ima Truman svojega poslanca v Vatikanu, toda če ga ne bi imel, kako pa bi v Ameriki izvedeli, da papež potrebuje pralni stroj tako nujno? Morda bi potreboval mnogo pralnih strojev, a dvomim, da bi ga mogli kdaj čisto oprati.

Simon Kavcic.

Na domači zabavi

Euclid, O. — Letos imamo lepe jesenske dneve, pravo indijansko poletje. Ob nedeljah se zbiramo pri znanem Louisu Starmanu na Arbor ave., v prijaznem Euclidu, kjer se spoprimemo z krogli. To je šale na koše! Louis ima zaznamovane vse koticke in njegova krogla se tako ustavi, kakor da bi jo imel na vrvi.

Tako smo veselo balinčali tudi v nedeljo, 5. oktobra. Tedaj nas je Starmanova žena Mary povabila, naj pridemo k njim zopet v sredo, 8. oktobra. "Poldne boste balinčali, igrali karte, zvečer pa vam bom na pravila dobro večerjo; gulaš, palento in zelje. Palento bo mešal naš bivši koncilman Louis West, kuharico bom pa impor-

Gremo v Ameriko

Joseph Irman (Akron, O.)

(Nadaljevanje)

Božje poti je bilo konec in vrnil smo se domov. Doma me je pričelo bolj in bolj veseliti delo na polju, ne pa na žagi. Prišel sem delati načrte, da bi si kupil kako kmetijo, se oženil in hitro opravil vojaško službo. Se bolj pa me je dom priklepil nase, ker sem mislil na svojo Micko. Če sva z njo govorila o izseljevanju domačinov v Ameriko, sva oba menila, da imava Ameriko doma.

Do 1. 1910 je le malo kdo odšel v Ameriko iz naše občine, v večjem številu pa iz zgornje Savinjske doline. V tej dolini ni železnice, zato se se iz tistih krajev pripeljali z navadnimi ali poštarnimi vozovi na najbližnjo postajo Šmartno ob Paki.

Pogosto so ti po večini mladi izseljenci imeli na suknjičih ali klobukih šopke od svojih ljubih in nam iz vlaka mahali v pozdrav, ko je vlak počasi ob ovinku sopihal mimo naše hiše.

Izseljevanje je bilo z vsakim letom v večjem zamahu. Pričelo se je tudi v naši občini. Vsi bi radi šli v Ameriko. Kmetje so prodajali gozdove in posestva, samo da so prišli do denarja za potovanje v Ameriko. Zdelo se je, kakor da bi slutili kakšno katastrofo. Toda kmetje niso odhajali v Ameriko toliko radi bojazni pred vojno, temveč iz vzroka, da si izboljšajo z zaslužkom v Ameriki svoja gospodarstva, katere so bila cedalje bolj zadolžena radi visokih davkov.

Da se je prebivalstvo še bolj navdušilo za Ameriko, so pripomogli tudi nekateri Ameri-

tiralci iz Ribnice," tako je vabila gospodinja Starman.

Na domačo zabavo sta prišla tudi Martin Gaberšek in njegova soproga Ančka iz Sioux Cityja, Iowa. Ančka je doma iz okolice Škofje loke in je Starmanova sorodnica. Videla se nista že mnogo let, zato je bilo prisrčno svidenje. Martin Gaberšek je bil delegat na konvenciji pivovarjev, ki se je tedaj vršila v Clevelandu. Konvencija se je vršila teden dni. Rojak Gaberšek nam je pripovedoval o varjenju piva in da ima v tovarni zaposlene tudi Indijance. Bil je res lep večer v veseli družbi prijateljev in znancev. Marsikatero smo uganili v krogu naših boljših polovic.

Prijatelj Starman pa nam je pravil o tistih časih, ko še ni bilo v Euclidu tlakovanih cest, ampak še sama prerija. Korajža velja in tako se je Starman izmazal iz blata in postavil lepo mlekarsko podjetje, ki danes dela čast mestu Euclidu. To je bilo prvo podjetje te vrste v tem mestu.

Zaključujem z željo, da se zopet kmalu vidimo v prijateljski in veseli družbi.

John J. Gabrenja.

Na zadnji konvenciji CIO so imele besedo tudi ženske, kakor kaže ta slika, ki predstavlja Ruth Wiencek, organizatorico telefonske unije, ki je najmlajši ud CIO.

kanci, ki so se vrnili po nekaj letih domov lepo oblečeni, zlatimi ali pozlačenimi vlačami, na katerih je visel celo ali vsaj srebrni dolar. Priporočali so o dobri hrani in da v Ameriki dnevno več mesa kot doma črnega kruha. Seve, skraj vsakdo pa je tudi pripomnil, da mora v Ameriki veliko trdelati kot doma. Vzlic temu pa so se navadno skoro vsi Amerikanci kmalu vrnili v Ameriko.

Razni agentje parobrodništv so tudi pripomogli do seljevanja s svojimi vabljivimi obljubami, da so jih izvabili "obljubljeno" deželo.

Tudi domači župnik je opozoril resno krizo izseljevanja. pa se ni dogajalo samo pri Slovencih, ampak tudi drugod. Soči so zapuščali svoje domove in odhajali v Ameriko.

Naš župnik je večkrat sva in odvrčal ljudi od Amerike, njegovo svarilo ni vplivalo na ljudstvo, ki si je želelo večjega kruha in boljših razmer. Neko nedeljo na spomlad pa posvetil vso pridigo izseljevanju.

Zelo pomenljiv spis o izseljevanju v Ameriko pa sem pozneje čital v dnevniku Prosveta, ki je napisal tedanji urednik Jože Zavertnik. Članek je izšel pod naslovom "Taki so bili godki in razmere v Sloveniji in se glasi:

"Industrija ni bila posebno razvita pred 30 leti in še prej slovenskih krajev in stari Ameriki. Slovensko ljudstvo je bilo poljedelsko in se mučilo od zore do mraka na svojih bilih kmetijah. Boj za obstanek slovenskega ljudstva je postal od dne do dne težji in hujši. Kmetija ni več redila družina in tisti, ki so bili odveč, so nameravali iskati delo v industriji, je bila zelo slaba razvita.

Položaj slovenskih industrij delavcev je bil obupen domačih tleh. Posledica tega razmerja je bila, da so sinovi vinskih poljedelcev in rokodelcev iskali zaslužka v tujini. Holi so sekat les v hrvatske šume gozdove na Sedmograškem, Bosno in Rumunijo, gradili železnice v druge avstrijske provincine in tujezemske države. Taki so postali rudarji. Zali so delati v Zagorju, Trbi-ljah, Hrastniku, Sošanju, Janžu in Kočevju. Za tem odšli v Koeflach, Leoben, v Nemčijo in od tukaj pa v Ameriko. Nekateri pa so šli v svinčenih rudnikih na Kškem, drugi v železnih rudnikih pri Jesenicah na Gorškem.

Veliko Slovencev je bilo leznicarjev, nekateri so izšli mornarski poklic. Drugi pa se odpravili naravnost v Ameriko, ker je prišel glas o novem svetu, o bogati deželi tam morjem, v kateri se dobro šlo in v kateri lahko pride vsak do premoženja, ako ima priložnost in zdravo pamet.

Nihče ni šel rad po svetu. Vsakdo se je težko ločil od svojega doma, kajti vsak je mislil, da bo svojcev videl nikdar v Kdor je odhajal na pot v daljavo, Ameriko, mu je bilo pri srcu, kakor da so njegove rodilne kraje, očeta in mater — sestre in brate, prijatelje in znance polnili v grob. Ti odhodniki v Ameriko so se pri slovesu spominjali starega slovenskega pregovora: 'Čim dalje greš po svetu, do tistega, ki te je rodil, se ti kažejo.' Odigravali so se p tresljivi prizori ob takih pri-ložnostih: 'Draga mati, v tujini izpušti svoje ga sina ali hčrca iz objema. Srce ji je govorilo, da jima zadnjikrat stiska roke. Edine svetle in tolažljive besede so bile za matere v teh trujih trenutkih: 'Draga mati, v tujini zaslužim denar. Čez nekaj let se vrnem nazaj. Poplačal bom dolg in živela bova skupaj, mati!' (Dalje prihodnji)

OZEMLJE IN PREBIVALSTVO SLOVENSKE PRIMORSKE IN ISTRE

ki je po novi razmejitvi pripadlo k FLRJ

I. POVRŠINA

Od nekdanje Goriško-Gradišanske dežele bo pripadlo FLRJ 201.500 ha, od Kranjske dežele (Notranjske) 127.350 hektarov, od trišške dežele 700 ha, od Istre 376.000 ha, dalje Reka s 1750 ha in Zader ter otočje Lastovo in Pelagruža z 11.001 ha. S priključitvijo Slovenskega Primorja in Istre se ozemlje FLRJ poveča torej za 718.302 ha ali 7362 km².

II. PREBIVALSTVO

A. Od Goriško-Gradišanske. Na ozemlju Goriško-Gradišanske, ki pripada Jugoslaviji, je bilo po našem štetju iz leta 1945 po sledečih sodnih okrajih naslednje prebivalstvo:

a) Sodni okraj Kanal: 11.870 prebivalcev, od teh 11.675 Slovencev, 194 Italijanov in 1 druge narodnosti. V ta sodni okraj spadajo sledeče občine: Ajba, Anhoval, Avče, Banjšice, Bate, Deskle, Kanal, Kal, Lokovec in Ročinj.

b) Sodni okraj Gorica: 27.306 prebivalcev, od teh 26.701 Slovencev, 593 Italijanov in 12 druge narodnosti. V ta sodni okraj spadajo sledeče občine: Bilje, Čepovan, Dornberg, Gornja Tribova, Grgar, Miren (brez Rupe in Japnišča), Opatje selo (brez Dola in Vrha Sv. Mihaela), Osek-Vitovlje, Ozeljan, od Podgorja Podobotni in St. Maver, Prvačina, Renče, Solkan, Šmarje, od Steverjana G. in D. C. Petrov, St. Peter, Trnovo, Vogrsko in Vrtoljba.

c) Sodni okraj Ajdovščina: 13.409 prebivalcev, od teh 13.375 Slovencev, 32 Italijanov in 2 druge narodnosti. V ta sodni okraj spadajo sledeče občine: Ajdovščina, Črniče, Dol-Ottica, Gabrije, Gojače, Kamnje, Lokavec, Ribemberk, Skrilje, Sv. Križ, Smarje, Velike Zablje in Vrtovja.

Zgoraj navedeni sodni okraji spadajo pod politični okraj Gorica in imajo skupaj 52.585 prebivalcev, od teh 51.751 Slovencev, 819 Italijanov in 15 drugih narodnosti.

d) Od občine Gorica: vzhodni del pripade Jugoslaviji s približno 5000 prebivalcev, od teh je 4000 Slovencev in 1000 Italijanov.

e) Od političnega okraja Gradišče pripadejo Jugoslaviji: sodni okraj Krmin s 3192 prebivalci, od teh je 3073 Slovencev in 109 Italijanov; sodni okraj Krmin obsega sledeče občine: Biljana, od Dolenje vas Nablo, Kožbana (brez Mirnika in Škrjela) in Medana.

f) Od političnega okraja Sežana: Sodni okraj Komen z 8064 prebivalci, od teh je 8047 Slovencev, 13 Italijanov in 4 druge narodnosti. Ta sodni okraj obsega sledeče občine: Brestovica, Brje, Gabrovica, Gorjansko, Kobjaglava, Komen, Pliskovica, Sela, Skrbina, Stanjel, Temnica, Veliki dol in Vojsčica.

Sodni okraj Sežana z 11.192 prebivalci, od teh 8201 Slovencev, 20 Italijanov in 9 druge narodnosti. V ta sodni okraj spadajo občine: Avber, Dutovalje, Kopriva, Lokev, Naklo, Povur, Rodik, Sežana, Skopo, Štjak, Štorje, Tumaj in od Velikega Repna Voglje in Vrhovje.

Od političnega okraja Sežana pripade Jugoslaviji 19.256 prebivalcev, od teh 19.033 Slovencev, 210 Italijanov in 13 drugih narodnosti.

g) Politični okraj Tolmin s 33.445 prebivalci, od tega 33.422 Slovencev, 202 Italijana in 25 drugih narodnosti. Ta politični okraj obsega sledeče sodne okraje:

Sodni okraj Bovec s 4963 prebivalci, od teh 4899 Slovencev, 52 Italijanov in 12 druge narodnosti. Ta sodni okraj obsega občine: Bovec, Čezsoča, Log, Stranica, Soča, Trenta in Žaga.

Sodni okraj Kobarid z 8330 prebivalci, od teh 8201 Slovencev, 128 Italijanov in 9 druge narodnosti. Ta sodni okraj obsega občine: Breginj, Breznica, Lasko, Kobarid, Kred, Libušnje, Lokev, Sedlo in Trnovo.

Sodni okraj Cerklje na Gori s 7601 prebivalci, od teh je 7599 Slovencev in 2 Italijana. Ta sodni okraj obsega občine: Cerklje, Lokev, Sedlo in Trnovo.

Sodni okraj Tolmin z 12.753 prebivalci, od teh 12.735 Slovencev, 18 Italijanov in 8 druge narodnosti.

prebivalci, od teh je 12.621 Slovencev, 128 Italijanov in 4 druge narodnosti. Ta sodni okraj obsega občine: Grahovo, Ponikve, Sv. Lucija, Št. Viška gora II.

Od Goriško-Gradišanske dežele pripade torej Jugoslaviji 113.678 prebivalcev, od teh 111.285 Slovencev, 2340 Italijanov in 53 druge narodnosti.

B. Od občine Trst

Od občine Trst pripade Jugoslaviji Lipica s 54 prebivalci, od teh je 47 Slovencev in 7 Italijanov.

C. Od Kranjske dežele (Notranjske)

Od Notranjske pripade Jugoslaviji skupaj 51.296 prebivalcev, od teh je 50.896 Slovencev in 400 Italijanov. Pred prvo svetovno vojno ni bilo na Notranjskem nobenega Italijana.

Notranjska obsega:

Politični okraj Postojna z 39.928 prebivalci, od teh je 39.353 Slovencev in 575 Italijanov. V ta politični okraj spadajo sledeči sodni okraji:

Sodni okraj Ilirska Bistrica z 11.788 prebivalci, od teh 11.676 Slovencev in 112 Italijanov. Ta sodni okraj obsega občine: Čelje, Ilirska Bistrica, Jabanjica, Janežovo Brdo, Kilovec, Knežak, Prem, Ratečevo Brdo, Smerje, Trnovo in Zagorje.

Sodni okraj Vipava z 11.308 prebivalci, od teh je 11.272 Slovencev in 36 Italijanov. V ta sodni okraj spadajo občine: Budanje, Col, Goče, Lože, Planina, Podkraj, Podraga, Slap, Sturje, St. Vid, Ustje, Vipava, Vrabče in Vrhpolje.

Sodni okraj Senožeče s 4690 prebivalci, od teh je 4652 Slovencev in 38 Italijanov. V ta sodni okraj spadajo občine: Britof, Dolenja vas, Famlje, Gornje Vreme, Hrenovice, Laže, Senožeče in Sinadole.

Sodni okraj Postojna z 12.142 prebivalci, od teh je 11.753 Slovencev in 389 Italijanov. V ta sodni okraj spadajo občine: Bukovje, Košana, Postojna, Slavin, Smihel, St. Peter.

Nadalje pripada tudi sodni okraj Idrija z 11.368 prebivalci, od teh je 11.343 Slovencev in 25 Italijanov. Ta sodni okraj obsega občine: Čekovnik, Crni vrh, Dole, Godovič, Idrija, Spod. Idrija in Vojsko.

Po ljudskem štetju iz leta 1945 znaša torej število prebivalstva nekdanje Goriško-Gradišanske, Kranjske dežele (Notranjske) in trišške občine, ki pripade FLRJ, skupno 165.028 prebivalcev. Pri tem štetju niso upoštevani t. i. krat odtisni prebivalci, ki so bili še v zaporih, internaciji, italijanskem vojnem ujetništvu, na prisilnem delu itd. Celotno število torej skupno število prebivalstva na Slovenskem Primorju, ki je ob priključitvi pripadlo FLRJ, okrog 200.000.

D. Reka

Po štetju iz leta 1910 okoli 50.000 prebivalcev, od teh najmanj 1/3 jugoslovanov. Danes pa je razmerje neprimerno boljše za Jugoslovane, ker se je mnogo Italijanov izselilo.

E. Zadar in otočje Lastovo Po štetju iz leta 1910 20.000 prebivalcev, od teh preko 7000 jugoslovanov. Dejansko število jugoslovanov je bilo tedaj dvomno večje in je še večje danes, ker so se Italijani selili iz Zadra.

F. Od Istre

pripade Jugoslaviji po štetju: Cadastre National de l'Istrie d'apres le Recensement de l'er Octobre 1945:

Politični okraj Koper: 23.918 prebivalcev, od teh 14.672 Hrvatov, 8582 Slovencev, 5 druge narodnosti, 7 nedoločenih.

Politični okraj Parenč: 38.286 prebivalcev, od teh 29.058 Hrvatov, 567 Slovencev, 2 Srbov, 72 Italijanov, 28 druge narodnosti, 336 nedoločenih.

Politični okraj Pula: 47.116 prebivalcev, od teh 28.380 Hrvatov, 29 Slovencev, 295 Srbov, 18.276 Italijanov, 21 druge narodnosti, 115 nedoločenih.

Politični okraj Pazin: 55.345 prebivalcev, od teh 51.088 Hrvatov, 403 Slovinci, 11 Srbov, 3185 Italijanov, 477 druge narodnosti, 181 nedoločenih.

Politični okraj Lošinj: 17.499 prebivalcev, od teh 11.924 Hrvatov, 32 Slovencev, 1 Srb, 5502 Italijana, 31 druge narodnosti in 9 nedoločenih.

Politični okraj Vol. Opatija: 37.916 prebivalcev, od teh 21.480 Hrvatov, 13.136 Slovencev, 31 Srbov, 2851 Italijanov, 405 druge narodnosti in 13 nedoločenih.

Mesto (grad) Pula: 29.906 prebivalcev, od teh 10.469 Hrvatov, 145 Slovencev, 7 Srbov, 17.795 Italijanov, 1483 druge narodnosti in 7 nedoločenih.

Celotno bi torej od Istre pripadlo Jugoslaviji 229.985 prebivalcev, od teh 177.071 Hrvatov, 22.894 Slovencev, 347 Srbov, 56.656 Italijanov, 2450 druge narodnosti in 688 nedoločenih.

K temu pa je pripomniti, da se je iz raznih mest, posebno iz Pule medtem odselilo veliko Italijanov, tako da je sedanje število Italijanov za preko 20.000 manjše, kakor je prej navedeno.

III. ŠTEVILLO SLOVENSKEGA IN HRVATSKEGA PREBIVALSTVA, KI OSTANE V ITALIJI IN STO-Ju

Po ljudskem štetju iz leta 1910 za Goriško-Gradišansko in Kanalsko dolino ter iz leta 1911 za Benško Slovenijo pripade Italiji v Goriško-Gradišanski 22.300, v Kanalski dolini 2.000 in v Benški Sloveniji 33.932 Slovencev. Skupno torej 58.232 Slovencev.

Ako pa upoštevamo število v Benški Sloveniji, ki ga navaja kolektor italijanskega Touring Cluba za leto 1938, znaša število Slovencev v Benški Sloveniji 60.000. Skupno število Slovencev, ki ostanejo pod Italijo, je tedaj 84.300.

Na Svobodnem trišškem ozemlju pa ostane (po štetju iz leta 1945 in 1946) 111.678 Slovencev in 13.058 Hrvatov. Skupno število jugoslovanovskega prebivalstva na ozemlju STO-ja je torej 125.734. Novo ustanovljena država STO šteje okrog 350.000 prebivalci.

(Po Ljudski pravici.)

Kdaj je nastalo življenje na zemlji?

Oglejte si v jasni noči nebo. Kako je vse posejano z zvezdami! Zvezde so pa ogromni svetovi. Mi jih vidimo le tako majhne, ker so tako zelo daleč od nas. Kaj pride svetloba od najbližje zvezde šele čez štiri ali trideset let od nas, in svetloba bolj oddaljenih zvezd doseže našo zemljo šele čez sto, tisoč in celo milijon let. Pri tem pa moramo vedeti, da preleti svetloba v eni sekundi tri sto tisoč kilometrov. Tri sto tisoč kilometrov v eni sekundi! Oddaljenost zvezd od zemlje je tako velika, da jo merijo s svetlobnimi leti, to je s številom let, ki ga rabi svetloba te ali one zvezde, da doseže zemljo.

Tudi sonce je zvezda. Ker pa nam je neprimerno bliže do ostalih zvezd, je videti prav zato veliko večje od njih.

Ali so na soncu živa bitja—rastline, živali, morda celo ljudje? V sonce ne moremo gledati naravnost, tako slepijva je namreč njegova svetloba. To pa zato, ker je sonce tako razbeljeno. Učenjaki so izračunali, da znaša temperatura na površini sonca—šest tisoč stopinj toplote. Iz tega jasno sledi, da na soncu ne more biti živih bitij.

Sonce je milijon tri sto tisočkrat večje od zemlje. V daljni preteklosti se je nekoč velika oddelila od sonca, postala povsem samostojno, posebno telo, ki ga je tedaj predstavljala masa žarečih plinov. Takrat je bila torej zemlja silno razžarena in je svetila z lastno svetlobo. Kako pa vemo, da je bila zemlja tako razžarena?

Zemlja se je tedaj ohlajevala le na svoji površini. Mar še niste slišali o ogenj bruhajočih gorah ali vulkanih?

Ti vulkani bruhajo od časa do časa vročo paro, različne pline ter redko maso raztopljenih kamenin—lavo. Ponoči se vidi, kakor da bi stal nad vulkanom ognjen stolp. Nizdol po vulkanu pa tečejo ognjene reke. To so potoki lave, ki sežgo na svoji poti vse—gozdove, vrtove, polja, vasi, sploh vse, kar je živega.

Lava je razžarena tudi do dva tisoč stopinj in pri tem niti ne priteka iz najglobljih zemeljskih slojev. V ostalem je znatnost ugotovila še druge vzroke.

Demonstracija koroških Slovencev na Dunaju za priključitev k Jugoslaviji

Dunaj.—Dne 24. septembra je 75 odposlancev Slovenske Koroške prislo na Dunaj in pred palačo medzaveznškega nadzornega sveta razvilo slovensko in jugoslovansko zastavo. 75 odposlancev zatiranega slovenskega naroda na Koroškem je s svojim prihodom na Dunaj in s svojo zahtevno, da komisija za sestavo mirovne pogodbe za Avstrijo zasliši predstavnike Slovenske Koroške, potrkalo na vest sveta in opozorilo vso javnost, da vprašanje koroških Slovencev obstoja in da ga ni mogoče rešiti na noben drug način, kakor samo s priključitvijo Slovenske Koroške k FLRJ. Dunajčani, ki jim lažljivo reakcionarno časopisje slika položaj koroških Slovencev v prijetnih barvah, so z začudenjem zri na skupino slovenskih demonstrantov, ki so že s samim svojim prihodom jasno povedali, da na Slovenskem Koroškem ni tako, kakor trdijo reakcionarji in imperialisti vseh vrst.

Odposlanci Slovenske Koroške so prislo na Dunaj pod vodstvom predsednika Slovenske prosvetne zveze dr. Joska Tischlerja in so takoj po prihodu odšli pred palačo zaveznškega nadzornega sveta in zahtevali, da komisija za sestavo mirovne pogodbe za Avstrijo sprejme njihove predstavnike. Koroški Slovenci so po svojih zastopnikih poslali na Dunaj spomenice, ki v sklopih, toda dovolj zgovornih besedah izražajo trpko sedanost in brezpraven položaj koroških Slovencev v drugi republiki. Te spomenice so hoteli izročiti komisiji za mirovno pogodbo. Štirim članom odposlancev za dr. Joskom Tischlerjem na čelu pa so v generalnem sekretariatu komisije sporočili, da komisija ne more sprejeti deputacije koroških Slovencev, temveč da lahko zašili samo uradno odposlanstvo jugoslovanske vlade. Vse želje in zahteve koroških Slovencev naj bi odposlanstvo preko generalnega sekretariata predalo pisмено posameznim članom komisije za mirovno pogodbo z Avstrijo. Sovjetski predstavnik v komisiji Novikov pa je bil osebno pripravljen sprejeti vodstvo odposlancev, ki mu je izročilo spomenice, številne dokumente in resolucije slovenskih demokratičnih organizacij in občin z zahtevo, da se Slovenska Koroška združi s slovensko republiko v Jugoslaviji. Sovjetski delegat Novikov se je z našo delegacijo zadržal dalj časa v razgovoru.

Medtem ko se je vodstvo delegacije mudilo v generalnem sekretariatu komisije in na sprejemu pri sovjetskem delegatu Novikovu, je na Stalinovem trgu zadonela pesem "Svobodna Slovenija", ki je izrazila voljo koroških Slovencev po priključitvi k Titovi Jugoslaviji. Partizanske in borbene slovenske pesmi so se vrstile druga za drugo in pred očmi začudenih Dunajčanov sta lahno plapolali slovenska in jugoslovanska zastava. Demonstracija koroških Slovencev je bila silno dostojanstvena in mirna. Kljub temu pa je prišlo na lice mesta več kamionov policije, ki je bila pripravljena "za vsak slučaj".

ki povzročajo notranje razgrevanje zemlje.

Bil pa je čas, ko je bila razbeljena ne le notranost zemlje, ampak tudi njena površina in ko se ni bilo življenja na njej. Postopoma se je površina zemlje ohlajala. Prenehala je svetiti z lastno svetlobo, spremenila se je v planet. Milijarde let je že od tega. Tedaj so se pričela porajati prva, kar najbolj preprosta živa bitja na zemlji. Kako pa moremo videti v tako davno preteklost našega planeta? Mar je možno vedeti, kaj je bilo na zemlji pred milijardami let?

Znanost pozna razne metode, s katerimi razkriva najbolj oddaljeno preteklost, še celo čas nastanka zemlje same.

Zato napravimo skupno z znanostjo izlet v prafarjstvo, da duhu poletimo v čase, ko se je začelo življenje na zemlji in da izverno, kako se je to zgodilo. Tako potovanje nam okrepi zaupanje v moč znanosti, v moč slovenskega razuma, v našo lastno moč.

Seveda ni našla ob ponosnem zadržanju naše delegacije nobene povoda, da bi intervenirala, kljub temu pa je bila ves čas pripravljena za akcijo in je bila porazdeljena v stranske ulice. Hkrati pa je pazila na vsak gib delegacije. Med demonstracijo je ves čas deževalo. Navzlic temu pa so odposlanci koroških Slovencev vztrajali pred palačo medzaveznškega nadzornega sveta in zahtevali, da komisija za sestavo mirovne pogodbe za Avstrijo zasliši predstavnike Slovenske Koroške, potrkalo na vest sveta in opozorilo vso javnost, da vprašanje koroških Slovencev obstoja in da ga ni mogoče rešiti na noben drug način, kakor samo s priključitvijo Slovenske Koroške k FLRJ. Dunajčani, ki jim lažljivo reakcionarno časopisje slika položaj koroških Slovencev v prijetnih barvah, so z začudenjem zri na skupino slovenskih demonstrantov, ki so že s samim svojim prihodom jasno povedali, da na Slovenskem Koroškem ni tako, kakor trdijo reakcionarji in imperialisti vseh vrst.

Odposlanci Slovenske Koroške so prislo na Dunaj pod vodstvom predsednika Slovenske prosvetne zveze dr. Joska Tischlerja in so takoj po prihodu odšli pred palačo zaveznškega nadzornega sveta in zahtevali, da komisija za sestavo mirovne pogodbe za Avstrijo sprejme njihove predstavnike. Koroški Slovenci so po svojih zastopnikih poslali na Dunaj spomenice, ki v sklopih, toda dovolj zgovornih besedah izražajo trpko sedanost in brezpraven položaj koroških Slovencev v drugi republiki. Te spomenice so hoteli izročiti komisiji za mirovno pogodbo. Štirim članom odposlancev za dr. Joskom Tischlerjem na čelu pa so v generalnem sekretariatu komisije sporočili, da komisija ne more sprejeti deputacije koroških Slovencev, temveč da lahko zašili samo uradno odposlanstvo jugoslovanske vlade. Vse želje in zahteve koroških Slovencev naj bi odposlanstvo preko generalnega sekretariata predalo pisмено posameznim članom komisije za mirovno pogodbo z Avstrijo. Sovjetski predstavnik v komisiji Novikov pa je bil osebno pripravljen sprejeti vodstvo odposlancev, ki mu je izročilo spomenice, številne dokumente in resolucije slovenskih demokratičnih organizacij in občin z zahtevo, da se Slovenska Koroška združi s slovensko republiko v Jugoslaviji. Sovjetski delegat Novikov se je z našo delegacijo zadržal dalj časa v razgovoru.

Medtem ko se je vodstvo delegacije mudilo v generalnem sekretariatu komisije in na sprejemu pri sovjetskem delegatu Novikovu, je na Stalinovem trgu zadonela pesem "Svobodna Slovenija", ki je izrazila voljo koroških Slovencev po priključitvi k Titovi Jugoslaviji. Partizanske in borbene slovenske pesmi so se vrstile druga za drugo in pred očmi začudenih Dunajčanov sta lahno plapolali slovenska in jugoslovanska zastava. Demonstracija koroških Slovencev je bila silno dostojanstvena in mirna. Kljub temu pa je prišlo na lice mesta več kamionov policije, ki je bila pripravljena "za vsak slučaj".

ki povzročajo notranje razgrevanje zemlje.

Bil pa je čas, ko je bila razbeljena ne le notranost zemlje, ampak tudi njena površina in ko se ni bilo življenja na njej. Postopoma se je površina zemlje ohlajala. Prenehala je svetiti z lastno svetlobo, spremenila se je v planet. Milijarde let je že od tega. Tedaj so se pričela porajati prva, kar najbolj preprosta živa bitja na zemlji. Kako pa moremo videti v tako davno preteklost našega planeta? Mar je možno vedeti, kaj je bilo na zemlji pred milijardami let?

Znanost pozna razne metode, s katerimi razkriva najbolj oddaljeno preteklost, še celo čas nastanka zemlje same.

Zato napravimo skupno z znanostjo izlet v prafarjstvo, da duhu poletimo v čase, ko se je začelo življenje na zemlji in da izverno, kako se je to zgodilo. Tako potovanje nam okrepi zaupanje v moč znanosti, v moč slovenskega razuma, v našo lastno moč.

ki povzročajo notranje razgrevanje zemlje.

Bil pa je čas, ko je bila razbeljena ne le notranost zemlje, ampak tudi njena površina in ko se ni bilo življenja na njej. Postopoma se je površina zemlje ohlajala. Prenehala je svetiti z lastno svetlobo, spremenila se je v planet. Milijarde let je že od tega. Tedaj so se pričela porajati prva, kar najbolj preprosta živa bitja na zemlji. Kako pa moremo videti v tako davno preteklost našega planeta? Mar je možno vedeti, kaj je bilo na zemlji pred milijardami let?

Znanost pozna razne metode, s katerimi razkriva najbolj oddaljeno preteklost, še celo čas nastanka zemlje same.

K vprašanjem prešernoslovja

Prešernova pesniška in človeška osebnost je zadala slovenskim literarnim historikom in esejistom veliko dela. Kar lepa je že skladovnica knjig, ki obravnavajo njegov pojav, še več je bilo napisanih o njem člankov in razprav. Prav zaradi piličih podatkov iz njegovega življenja, razen njegovih poezij le nekaj pisem njegovim prijateljem in nekaj uradnih aktov—je odeta njegova osebnost v nekakšen mitičen sijaj. Res je, o njem je napisala spomine njegova hčerka Ernestina Jelovškova, o njem je skrbno zbiral podatke pok. Ivan Vrhovnik pri njegovih sorodnikih in znanih, samih že starih ljudeh—toda spomini prve so dokaj nezanesljivi, da ne rečem pristranski, pričevanja drugih pa se tičejo bolj zunanjih okoliščin njegovega življenja, kot pa njegovih intimnih doživljanj.

Iz njegovih poezij in iz njegovih pisem razberemo, da je imel Prešeren tako kar se tiče slovenskega kulturnega, kakor tudi narodnostno političnega vprašanja skoraj nezmotljiv instinkt. Nasplošno ilustro se je opredelil za slovensko kulturno in jezikovno samostojnost, nasproti janzenističnemu mračnjstvu se je opredelil za svobodnost, nasproti utilitaristično nabožni književnosti za visoko človeško umetnost, ki mora biti enakovredna in enakovredna umetnosti drugih velikih in že zrelih narodov.

Iz njegovih pisem izvemo tudi, da se je ukvarjal s pisanjem tragedije in novele (v prozi). Očitno je bil njegov namen udariti pečat porajajoči se slovenski literaturi v vseh njenih panogah, v poeziji, prozi, drami. Ohranil se nam je samo, kar je napisal v poeziji.

Na začetku literature slehernega naroda stoji poezija. Razumljivo, saj je vprav pesem najneposrednejši izraz človeških čustev in tudi miselnih emocij. Velika pesniška osebnost najde besedni izraz svojemu notranjemu doživljanju, medtem ko je proces pri prozi ves dolgotrajnejši. Proza je podrobno opisovanje, je analiza, je ne samo čustveni, marveč tudi razumski elaborat, ki zahteva že znaten besedni zaklad in dograjena slovniška pravila. Iz Prešernovih dveh pisem v materinščini (prvo z Dunaja domačin v Vrbi, drugo Čelakovskemu na njegovo lastno željo) je videti, da je njegova proza daleč zaostajala za njegovo pesniško izrazno silo. Iz tega se nam zdi razumljivo, zakaj je odlašal s pisanjem svoje novele.

Pečat moderni slovenski prozi je vtisnil prav za prav šele France Levstik kakih 20 let po Prešernovi smrti. Njegove zahteve glede slovenske prozne umetnosti, kakor nam jih razvija v svojem "Potopovanju od Litije do Cateža", so dokaj skromnejše od zahtev, ki jih je Prešeren pokazal v svoji "Novi pisarnji" in realiziral v svojih Poezijah. Medtem ko je Prešeren še s prvim naletom dosegel v svoji poeziji vrhunec, je France Levstik začel graditi takorekoč "od spodaj", previdno zastavljajoč prve temelje danes že tako bogati slovenski literarni prozi. Medtem ko se je Prešeren takoj počutil kot ud svetovne književnosti, se primerjal in se kosal s svetovnimi avtorji, niverzalist in "Evropejec" v najboljšem pomenu, ne po svojem značaju je bil Levstik trdnost kot gršč dren tiščal domače zemlje, meril in gledal na vse z nekoliko ozkega domačega vidika.

Naloga naših slovenistov in literarnih historikov bi bila, analizirati ti dve stališči in ju zreducirati na njuni elementarni formuli. In nemara s tem ključem tudi enkrat preizkusiti vse naše avtorje, prereševati njihovo literarno delo a teh vidikov in skušati ugotoviti, v koliko bolj odgovarjajo Prešernovi, oziroma Levstikovi koncepti naše literarne umetnosti. Tako se mi zdi na primer Ivan Cankar nekakšen mešanec obojih elementov. Kot revolucionar, kot borec za pravice izkoriščanih, kot tenkoslučni psiholog se uvršča nedvomno med sodobnike takratne sodobne literature. Temu primerna je bila tudi domača reakcija na te njegove spise—odpor in zlobna podtikanja tuje miselnosti. V drugih spisih je spet bližji Levstikovemu nazoru, kjer skuša prebuditi predvsem ožjo domačo problematiko.

Vsekakor je valovanje med obema skrajnostima v naši literaturi precej vidno, plodovito tako prvo kakor tudi drugo stališče, oziroma boljše povedano—prav ta napetost med obema.

Mislím, da bi bila naloga preučetati in primerjati vso našo literaturo z nekega enotnega vidika, prav hvaležna. Vidikov je prav za prav možnih več. Vsekakor pa bo vselej najvišje merilo—Prešernovo merilo.

—VI. B.

koroških Slovencev OF še do danes ni uradno priznana in vse slovenske množične organizacije se morajo boriti proti najrazličnejšim policijsko-upravnim ukrepom, ki so izdani izključno z namenom, da bi zavirali politično, gospodarsko in kulturno rast slovenske "manjšine". Slovenska kultura in prosveta je pod nadzorstvom policijskih organov in se ne sme "baviti s politiko". Nemogoče je naštetiti ni ti približno vseh mogočih rafiniranih in nerafiniranih šikan koroških organov oblasti in čovinistično usmerjenih velenemcev ter nacistov do koroških Slovencev. Prisotni zastopniki tiškega so z začudenjem strmeli nad podatki, ki jih je s tem v zvezi podal dr. Zwitter. Omenimo le primer, da so slovenske organizacije, občine in ljudstvo Slovenske Koroške odposlali komisiji za mirovno pogodbo na stotine brzojav in resolucij z zahtevo po priključitvi Slovenske Koroške k Jugoslaviji. Od vseh teh brzojav pa je komisija prejela samo tri, kakor so izjavili vodstvu odposlancev na generalnem sekretariatu komisije. Dr. Zwitter se je dotaknil tudi vseh ostalih vprašanj v zvezi s Slovensko Koroško ter je podal točno objektivno analizo sedanjih razmer v deželi.

Po poročilu dr. Mirta Zwitterja je bila diskusija, pri kateri so dopisniki stajali različna vprašanja. Na vprašanje, ali so slovenske šole na Koroškem, je obširno odgovoril dr. Tischler, ki je poudaril, da je izmed 280 učiteljev na dvojezičnih šolah celotno po uradnih avstrijskih podatkih samo 33 zmožnih za poučevanje slovenščine. (Dejansko jih je samo 13.) Ugotovilo je, da učiteljem je danes manjka volja za poučevanje slovenščine.

Na vprašanje, ali se dejansko vrše napadi na koroške Slovence, je dr. Zwitter odgovoril, da je bilo doslej od 13. februarja tega leta 24 organiziranih napadov, pri katerih je sodelovalo 49 imenoma ugotovljenih napadalcev, članov "Wurkkommand". Avstrijske oblasti niso proti njim nikdar ukrenile. Od vseh napadalcev je bil obojen samo eden od britanskega sodišča in to zato, ker je "prekorajčil uporabo sile", ne pa zato, ker je napadel koroške Slovence.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEŠTONE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

No, potem smo neke viharne noči le prešli železniško progo ter smo napol mrtvi od utrujenosti in gladi ter do kože premočeni slučajno naleteli na partizansko karaulo globoko v nekem gozdu. Lepo so nas sprejeli. Toplo je bilo v njihovi baraki! Takoj so zaklali kozo in ko se je v kotlu kuhala tečna juha, smo se slekli no gologa, da bi se nam cunjje posušile. Ša danes ne morem pozabiti tistega blaženega občutka in nepopisnega ugodja, ko smo po enajstih dneh mraza, burje in snega spet sedeli pod streho pri topli peči in z naslodo srkali duh po vroči juhi in kuhanem mesu. Kadili smo cigarete, ki so nam jih dali dobri tovariši in sklenili smo dva dni počivati v karauli, potem pa bi nas kurir odpeljal do najbližje partizanske čete, ki se je nahajala nekje nad Cerkljo. Zunaj je zavijala burja, da se je baraka zibala kakor barka na morju. Ne daleč od karaula sta tedaj iznenada zagrmela dva strela iz vojaške puške. Nemir nas je zajel. Spogledali smo se.

"To je naš tovariš, ki se vrača z obhoda. Prav gotovo je zagledal srno. Ima takšno nesrečno lovsko žilico, da ne more pustiti divjačine pri miru. Že marsikateri zajek je podrl. Tu se vam pa zares ni treba ničesar bati. Kajpak, novinci ste, pa ste se uplašili!" nam je pripovedoval komandir stanice, ki je brezskrbno ležal na svojem ležišču in se nam smejal.

Koj nato je zadonel še en strel že prav blizu naše barake. Meni je srce zastalo, nataknil sem si napol suho srajco in spodnje hlače, da bi stopil venkaj pogledat, tedaj pa so se vrata na stečaj hrupno odprla, v karaulo je planil partizan, kakor da mu je vrag za petami.

"Bežite! Izdani smo. Belogardisti nas obkoljujejo!"

Kakor bi trenil, smo bili vsi na nogah, pograbil sem še nekaj cunj, ki so visele okoli peči, partizani, ki so bili v karauli, so pograbili puške, komandir je sunil v peč, da se je prevrnila in se je žerjavica razsula po podu in čim smo planili v burjo, je zasikalo okoli nas. Sovražnikova strojnica je užigala proti leseni bajti, mi pa smo bosi in napol nagi tekli po globokem snegu v smeri obsežnega smrekovega gozda, ki smo ga skozi mrak videli pred seboj.

"Počakajte, psi partizanski!" so kričali belogardisti, da vas potegnemo na veje!"

Toda zasledovali nas niso. Iz varnega smrekovega gozda smo kmalu zagledali plamen. Karaula je gorela. Burja je med smrekami zavijala, da so se veje lomile. mi pa nagi in bosi! Cepetali smo v ledenem mrazu, ki se nam je zajedal v podplate, zlasti v prste, toda zakuriti smo si niso upali. Le tovariš, ki nas je prav za prav rešil, je imel škornje in plašč. Nalomili smo si mnogo smrekovih vej, zmašili smo si nekakšno kolibo, da počakamo jutra in smo se nagnetli med tiste veje tako na tesno, kolikor se je dalo.

Vso noč smo se menjavali, tako da jih je bilo vedno po nekaj na krajeh ležišča, pa je bilo vseeno tako hudo mraz, kakor da bi nas vso noč ostri noži praskali po koži in mesu. Imel sem na sebi napolnu srajco, spodnje hlače in jopič, ki sem ga v naglici potegnil s seboj iz karaula. In bos sem bil! Moji štirje tovariši pa še tega niso imeli na sebi.

Tekom noči so se tovariši iz karaula slekli in razdelili del svoje obleke nagim tovarišem. Ko-

mandir je obdržal samo hlače in bluzo, spodnje perilo pa je oblekel na tovariša. Lahko si mislite, kako nam je bilo pri srehi! Po tolikih letih okrutnega suženjstva in tolikšnega trpljenja smo končno dosegli partizane, da se bomo skupno borili proti skupnemu sovražniku. Prav tedaj pa nas bratje istega naroda zahrbtno napadejo z orožjem, ki mu ga je izročil tisti sovražnik, ki nas je hotel za vsako ceno uničiti.

Toliko da nisem v tisti noči obupal. Jokal sem! Grizel sem se v ustnice, da ne bi svojih tovarišev plašil s svojo slabostjo, toda jokal sem. Srce se mi je hotelo prelomiti. Ne zaradi tega, ker me je na smrt zeblo, ampak zaradi grozote izdajstva, ki ga nisem mogel razumeti.

In tako premražene, sestradane ter izmučene nas je našlo zimsko jutro. Bili smo otrpli, da se niti ganiti nismo mogli. Drug drugemu smo s snegom drgnili ozeble ude. Tovariš, ki je imel škornje, se je odločil, da gre na poljedovanje. Nestrpno smo ga pričakovali. Čez nekaj ur se je vendarle vrnil.

"Nobene nevarnosti ni več!" Sledil sem jim prav do postojanke. Vrnili so se. Naša baraka je zgorela do tal, toda skladišča niso našli. Lačni ne bomo, tudi vsa pošta v bunkerju je nedotaknjena! Tam je še nekaj koruzne moke, soli in masti in še nekaj cunj sem našel!"

Prinesel nam je nekaj starih, raztrganih srajc in ponošenih vojaških hlač. Iz tistih starih hlač sem si narezal krpe, da sem si noge vanje zavil, kajti za noge sem se najbolj bal. Potem smo se vrnili v taborišče. Zakurili smo, v kotliček, ki smo ga našli pod ruševinami, smo natlačili sneg in kaj kmalu so bili koruzni žganci skuhani. Polegli smo okoli ognja in zaspali. Utrujenji smo bili tako na smrt, da se nihče ne bi več dvignil, tudi če bi mu pod nosom začela streljati strojnica. Tovariši iz karaula pa so sklenili prenesti mesto karaula, kajti tu bi bili sedaj vedno v opasnosti, da jih sovražnik ne iznenadi.

Dva dni in dve noči smo potem še hodili po snegu in mrazu z bosimi nogami do partizanske bataljona, ki je taboril nad Blokami. Takoj so nas vse za silo obklesli in odvedli v partizansko bolnišnico. Meni so morali odrezati palec na desni nogi, dvema tovarišema skoraj vse prste. No, vse to strašno je zdaj za mano, med vami sem in mi je dobro!"

Pavlek je poslušal in poslušal in povest tovariša ga je še bolj kovala v novo življenje. Tovariš Uroš se je zahvalil za cigarete in se je spet splazil v svoj šotor. Počasi se jim je spane obelal na oči. Na nebu so pričele ugašati zvezde. Spodaj v dolini so se pričele ugašati petelini.

16

ZMAGOVITA PATROLA

Nekaj temnega in pošastnega se je pripravljalo spodaj v dolinah. Kurirji so prinašali vesti, da zapirajo fašisti naše ljudi kar v množicah. Ljubljano so obdali z bodočo žico in z bunkerji, po ulicah so postavili barikade. Močne čete fašistov so obkoljevale vasi, polovile najbolj zavedne Slovence in jih gnale v ječe in taborišča daleč v Italijo, pričeli so streljati talce. Domače izdajce so za denar izdajale naše najbolj zveste. Fašisti so jih mučili, pretepali, žgali, zbadali, natezali in streljali.

(Dolje prihodnjic.)

Vojaki mahajo v pozdrav. Nobena roka se ne dvigne. Ljudje gledajo mrko, preteče. Ni še dolgo, ko so isti vojaki mirno stali in gledali, ko je fašistična drhal napadla skupino vaščanov, ki so se vračali iz mesta. Ni še dolgo, odkar so isti vojaki odgnali udeležence sestanka, na katerem so vaščani razpravljali o trgatvi in o jesenski setvi, niti ni dolgo, odkar so odpeljali učitelja, ki je govoril otrokom o Titovi Jugoslaviji. Da, sedaj odhajajo oni, "zavezniki", ki so dopuščali, da so bile poepteane v prah pravice ljudstva; ki je toliko žrtvovalo v borbi proti fašizmu.

Težki so ti spomini. Ljudje stojijo molče še dolgo potem, ko je kamion že zdavnaj izginil za ovinkom.

"Kaj bomo stali tu sedaj? Šli so in konec. Naši bodo kmalu tu, mi pa nismo niti vsega pripravili za sprejem. Zapijmo sedaj, potem pa na delo!"

"Prav res moramo pohiteti. Fantje, mlaji so še vsi na tleh. Dekleta, kruha in vina tudi še ni. Mar jih bomo sprejeli s praznimi rokami?"

Spet je vse živo po vasi. Ker se je stemnilo, prižigajo ljudje svetilke in sveče, da lahko nadaljujejo z delom.

Okrog desetih je vas pripravljena za sprejem. Pritrjena je zadnja zastavica, metla je počistila poslednje ostanke zelenja na tleh. Slavolok s simboličnim grbom Osvobodilne fronte in Titovo sliko, visoki mlaji, hiše, ki se skoraj ne vidijo iz zelenja in zastav, ter ljudje, prazna oblečeni, vsehi, srečno—vse čaka vojsko. Titovo vojsko, tisto, ki prinaša mir in svobodo.

Mladina poje in pleše, starejši se pogovarjajo o lepi, svetli bodočnosti. Nihče jih ne bo preganjal, če bodo govorili slovensko, nihče jih ne bo zapiral, če bodo peli slovenske pesmi. Otroci bodo hodili v slovenske šole, kjer jih bodo učili ljubiti svoj jezik in svojo domovino. Nihče jih ne bo izkoriščal, nihče poganjal po svetu, doma bo dovolj kruha in dela za vse. Na Krasu ne bo več pustih goličav, ne bo več odlgov, ko bodo tudi tu šumeli gozdovi.

Tudi v maju 1945 so tako čakali Titovo vojsko, tudi takrat so mislili, da bodo za vedno rešeni suženjskih okovov. Takrat so prežgajali delali načrte za življenje v svobodi. Nakane mednarodnih imperialističnih sil so jih odrezale od bratov, mačehovska "zaveznika" uprava je nato ob vsaki priliki kazala svoje zavezništvo. Več kot dve leti so čakali, hrepeneli in upali, da bo kmalu prišel dan, ko bodo svobodno zadihali.

Stari Gregor je nestrpen. Pravkar je v zvoniku odbilo polnoči.

"Kaj jih navsezadnje ne bo?" Oh, ti neverni Tomaž, kaj misliš, da bo spet tako kot pred dvema letoma? Ne, ne! Pomisli moraš, da nismo sami na poti proti meji, da jih pričakuje več vasi. Saj jih tudi mi ne bomo tako brž pustili od nas, boš videl!"

"Poslušajte, poslušajte!"

Ljudje so utihnili in napeto prisluškujejo. Pač, iz daljave se sliši brnenje motorjev.

"Baklje, hitro baklje!"

Čez nekaj minut je vsa vas razsvetljena. Ljudje tečejo po cesti, že so ustavili prvi kamion. Objemajo se z vojniki, smejejo se in jočejo obenem, vzklikajo jugoslovanski armadi, Titu, Kardeju. Dekleta pripenjajo šopke, delijo kruh in vino.

Harmonika igra, vojaki in vaščani že plešejo kolo. Potem pesmi in vzkliki in spet kolo—navdušenja ni ne konca ne kraja.

Stari Gregor stoji ob strani in s solznimi očmi opazuje srečne ljudi. Jugoslovanski vojak se mu približa.

"No, oče, ali vi ne boste nič zaplesali?"

Gregor ga pogleda, nič več se ne more premagovati—v objemu zajoeče kot otrok.

Nova žitna skladišča in sušilnice za koruzo na Hrvaškem. Letos bodo zgradili dve veliki sušilnici za koruzo, in sicer v Sisiku in Osijeku. Zmogljivost teh sušilnic bo znašala 288 ton koruze na dan. Letos ni mogoče zgraditi že povsod, kjer jih potrebujejo, trajnih sušilnic, zato gradijo začasne. Hkrati gradijo tri žitna skladišča, ki bodo prevzela po 100 vagonov žita in 41 skladišč, ki bodo imela prostora po 50 vagonov.

Izučila jih je mladinska proga

Boris Kuhar

Obiskal sem mladinske brigade v Železniku, ogledal sem si njih ogromno delo, ki so ga že izvršili. Zagorelih in vedrih obrazov so se mladinci privadili orodju, samokolnicah in vagončkom. Brigadirji se pa niso naučili ravnanja samo s krampi in samokolnicami, naučili so se ravneti tudi s traktorji, buldožerji in kamioni. Stotine mladincev je bilo na raznih tečajih usposobljenih za šoferje, traktoriste, buldožere itd. Ogledoval sem si te mlade šoferje in traktoriste pri njihovem delu. Resnično pravi mojstri so že postali, popolni strokovnjaki svojih strojev.

Ustavil sem se ob težkem buldožerju, ki je odriaval ogromno maso zemlje. Za volanom je sedel mlad šofer. Na prvi pogled sem mu prisodil 19 let. Ko je ob vznožju hriba ustavil stroj, sem pristopil k njemu in se spustil z njim v pogovor. Zanimalo me je, kako je ta mladi fantič postal že šofer buldožerja. Sam mi je pričel pripovedovati, da je Makedonec, da ga kličejo za Lazo, da je že lansko leto postal šofer.

"Kje si se pa izučil?" sem ga radoveden vprašal.

"Izučila me je mladinska proga," mi je ponosno odgovoril. "Šest mesecev sem bil preteklo leto na mladinski progi Brčko-Banovići. Dovolil sem buldožerski tečaj in napravil izpit z odliko. Tako sem postal šofer buldožerja. Olajšaval sem s svojim strojem štiri mesece brigadirjem njih težko zemeljsko delo na progi. Progažen sem bil za dvakratnega udarnika. S proge pa nisem šel domov. Kaj tudi naj delam doma. Naša družina je siromašna, imamo samo mali košček zemlje, otrok nas je pa sedmero. Zato sem ostal v Brčnem na tečaju za šoferje buldožerjev. Tam sem se še temeljito seznanil s svojim strojem. Spomladan sem šel domov na dopust že kot strokovno izobražen šofer-buldožer."

Kakšno veselje je takrat zavladalo doma! Iz prej tako siromašnega fantka sem postal strokovnjak. Z novo uniformo graditelja mladinske proge, z dvema udarniškim znamenčkama sem ponosno hodil s svojimi še neukimi tovariši po rodni vasi.

Ko sem odšel nazaj v Bosno, je odšla z menoj kar cela četa mojih tovarišev. "Tudi mi se hočemo na progi nekaj izučiti!" so mi takrat zatrjevali. In danes so tudi oni meni enaki. V analifabetskih tečajih so se naučili pisati in brati. V strokovnih tečajih pa so se usposobili za razna specialna dela. Iz Brčnega sem bil poslan na gradnjo II. mladinske proge v Zenico. Zopet sem prišel na svojo ljubljeno—buldožerja. Sedaj nisem znal samo voziti, znal sem tudi popraviti nastale okvare. Na progi sem dva meseca prevažal zemljo na nasipe. V začetku junija pa sem bil poslan s svojim strojem na gradnjo mladinske tovarne. Saj je vseeno, delam v Bosni na progi, ali v Železniku v tovarni. Šofer buldožerja pa hočem ostati, pomagat bom zgraditi tovarno, potem bom pa odšel še naprej in pomagal graditi še ostale tovarne in proge v naši državi. Sedaj pa moram pomagati še svojim staršem in bratom do napredka. Vsa mesec jim pošiljem od svoje plače po 1000 din. Brate pa bom vzel k sebi na gradnjo proge in tovarn, da bodo tudi iz njih postali soborni delavci. Nismo ne, mi Makedonci, tako zabiti, kakor si nekateri mislijo!"

Z urnim zaletom je skočil z buldožerja in prižgal motor. Ni mi hotel takoj delovati. Toda kmalu je sam brez godrnjanja popravil napako. "Včasih mi malo nagaja, pa to mi je še v veselje, ker s popravili se še bolj izpopolnujem in spoznavam vse slabe in dobre lastnosti svojega stroja."

Pogнал je motor, mi pomahal v slovo in odpeljal z brnečim strojem v hrib. Dolgo sem ga še opazoval, kako je nagrabil ogromne količine zemlje in jo odriaval v dolino na nasip. Da, resnično, to je že strokovnjak, mojster svojega stroja!

In takšnih mojstrov kot Lazo je na stotine. Zgradila jih je proga in tovarna. Na gradnji mladinske tovarne v večini vsa dela opravljajo mladinci. So šoferji, zidarji in tesarji. V strokovnih brigadah si izpopolnjujejo svoje strokovno znanje.

Šel sem po gradišču in si ogledoval pravkar sezidana poslopja. Tukaj je tesarska brigada pripravljala ogrodje za streho. Ustavil sem se pri njih. Mlad, komaj 17 letni brigadir je primerjal posamezne dele lesa. Opazoval sem ga in sem se moral čuditi njegovi strokovni sposobnosti. Kot mojster je že pre-rezoval in sestavljal posamezne dele. Približal sem mu in ga vprašal, kako dolgo je že tesar.

"Saj še nisem tesar," je smehljivo odgovoril, toda kmalu bom postal! Čez mesec dni se bo zaključil naš tečaj, in če takrat napravim izpit, postanem kvalificiran tesarski delavec."

Čeprav sem malo prej videl, s kakšnim veseljem je delal, sem ga vprašal, če ga veseli tesarska stroka.

"Seveda me veseli, pa še kako! Že od mladih let imam veselje do tesarstva. Toda nikdar nisem imel možnosti, da bi se izučil. Starši so bolelni in revni; oče je v stari Jugoslaviji garal 20 let po rudnikih in nazadnje zbolel. Tako sem moral jaz služiti denar. Moral sem delati v tovarni; če bi se učil, bi pre-malo zaslužil. Letos sem prišel na mladinsko progo, tam mi je bila dana možnost, da sem obiskoval tesarski tečaj. S proge sem prišel v Železnik. Tukaj sem se takoj prijavil v tesarsko brigado. V brigadi sva samo dva Slovence, toda prav dobro se razume-mo z ostalimi brigadirji, Srbi, Bosanci in Makedonci. Učenje mi je v začetku delalo precej težave, ker imam samo štiri razrede osnovne šole. Toda pričel sem obiskovati predavanja iz matematike, zgodovine in zemljepisa ter se lotil z vso vno mo učenja. Dosegel sem uspeh. Sedaj so mi strokovna predavanja v razvedrilu, praktično delo pa moje največje veselje. Komandir mi zaupa tudi že večja dela, za katera se posebno zanimam, pri njih se najbolj sam izpopoln-jujem."

Vprašal sem ga, ali bo šel po končanem tečaju domov. "Tukaj ostanem," mi je s poudarkom odgovoril, "dokler ne zgradimo tovarne. Morda bom delal tudi še naprej v novi tovarni. Staršem pa bom pošiljal lahko precejšen del svojega zaslužka."

Poslovil sem se od mladega tesarja Tončka, želeč mu uspeha pri izpitih. Ob slovesu mi je naročil, naj pozdravim mladino v Sloveniji in ji sporočim, naj sledi mladini, ki je že odšla na progo in v Železnik, ker tamkaj so ji dane vse možnosti za njen nadaljnji razvoj.

Tisoče takšnih, poprej nepismenih Lazotov in Tončkov je izučila in vzgojila mladinska proga in tovarna v nove ljudi, v strokovnjake in kvalificirane delavce, v najzavednejše uresničevalce naše petletke in graditelje socializma.

Sv. Jurij pod Kumom

V St. Juriju pod Kumom smo z novim poletom prišli za delo. Ob priključitvi Primorske so po vseh vaseh v območju KLO-ja Sv. Jurij pod Kumom zagoreli kresovi, ob katerih so se zbrali srečni in veseli vaščani, da proslavijo ta veliki dan.

V okolici KLO-ja je letos precej dobra sadna letina. Bogato so obrodile hrške in jabolka. Tudi odkup poteka povsod v redu. Ljudje so oddajali najlepša jabolka.

Pogodbe za kontrahiranje krompirja smo sklepali pretekli teden. Večina kmetov je pravilno razumela pomen kontrahiranja in zadovoljno oddala proste presežke. Z aktivnostjo OF KLO-ja in učiteljsva smo dosegli znaten uspeh. —L. P.

NA PRODAJ

Stanovanjska hiša z osmimi sobami, pripravna za veliko družino ali pa oddajanje v najem posamezne sobe. Hiša ima klet, gretje z gorke vodo, garaž na 2 kari, široko zemljišče. Vprašajte na 2437 S. Lawndale Avenue.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih želite vsak dan?

VAŽNO OBVESTILO naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

Strti so okovi

(SLIKA IZ CONE A OB PRIKLJUČITVI K JUGO-SLAVIJI)

Poslednji žarki zahajajočega sonca se igrajo v vrhovih dreves, ki obdajajo primorsko vas. Vse hiše so pobeljene, dvorišča pometena, okna umita. Ljudje se zbirajo v gručah, govorijo, nato se spet razhajajo po domovih. Dekleta in žene sede pred ogromnimi kupi zelenja in ple-tejo vence.

Pri Dorniku na dvorišču je posebno živo. Pravkar je prišel stari Gregor in prinesel veselo vest: čerini so se odpeljali!

"Da ste jih videli, kako preplašeno so pogledovali naokrog, ko so se nakladali na kamion. Že prejšnjega dne se ni nihče pokazal iz hiše, najbrž so mislili, da jim bomo poplačali vse tisto, kar so zakrivali nad nami. In veste, kdo se je še odpeljal z njimi? Jamškova krčmarica!"

"Se čudno, da je čakala zadnjega dne!"

"Da, posebno dobro se ji ne bi godilo pri nas, če bi ostala. Prejste, koliko naših ima na vesti! Se spominja, kako je stregla esovec, kako jim je hitela cvrti ukradeni jajca in peči naropano meso in potem, koliko novic so slišali iz njenih ust! Pomislil samo na Vidova fanta—oba taka junaka! Še danes ju vidim, visoka in ravna kot jelki, vedno vesela in pripravljena za vsako smelo de-ja-

nje. Kolikokrat sta nam pripovedovala o partizanskem življenju, o borbah, pa tudi o svobodi, po kateri smo hrepeneli več kot 20 let. Nu da, Jamškova je kmalu zavohala, da pri Vidovih ni nekaj v redu, ker so sosedje tako pogosto zahajali tja. Sicer pa je vsa vas vedela, da fanta prihajata domov, zato je imela prav lahek posel pri poljedovanju. Takrat še slutiti nismo, kakšno gadjo zalego imamo v vasi. Seveda smo vedeli, kako je dobra in prijazna s Švabi, vendar je vedno govorila o nekih posebnih nalogah. Da, lepo nam je vodila za nos vse skupaj. Ko smo prišli na sled njeni egabni igri, je bilo že prepozno. Vidova sta dala življenje, ne-šteto drugih pa so po njeni zaslugi odgnali v taborišča."

"Vidovka se mi je smilila. Čisto v dve gubi je zlezla, z nikomur ni spregovorila besede. Samo takrat, pred dvema leti, ko smo mislili, da je tudi za nas prišla svoboda, je ustavila partizane in jim pripovedovala o usodi svojih otrok. Naši so zaprli Jamškovo. Toda sedela je samo tako dolgo, dokler se niso umaknili. Angleži so jo spustili in potem je pač stregla njim in čerinom prav tako kot nekda Švabom."

Tako se pogovarjajo vaščani, ki so preživeli težke čase. Toda vse v preteklosti se jim ne zdi več tako hud sedaj, ko je na pragu svoboda, novo življenje.

"Kdaj se bodo pa umaknili Amerikanci? Ti se še kar nič"

ne pripravljajo. Sinoči se je posadka celo povečala."

Stari Gregor razlaga, da se ne morejo umakniti prej, dokler ne pridejo naši, ki bodo prevzeli oblast.

"Kaj mislite, ali bodo naši prišli s tanki? Tako rada bi videla jugoslovanski tank," vprašuje mala Sonja.

"Seveda bodo imeli tanke, tudi topove in strojnice. In naše pesmi bodo peli."

"Se mi zapijmo sedaj."

Slovenska pesem doni po vasi. Ljudje se zbirajo na Dornikovem dvorišču in pojo. Kakor molitev je ta slovenska pesen, vsa dolgo zadržavana čustva so se zllila v njej. Marsikatera solza zdrkne po licu, solza sreče in veselja.

"Sedaj pa na delo, ljudje," ukazuje stari Gregor. "Se vence vence moramo obesiti po hišah. Noč nas bo prehitela, če se ne bomo podvizali."

Moški že pritrjujejo vence in zastave, ki so jih pripravila dekleta. Vsa vas je na nogah, mlado in staro dela. Ognjišča so mrzla in prazna, ni časa, da bi kuhali večerjo.

V daljav se zasliši brnenje kamiona.

"Naši, naši!"

V trenutku so ljudje na cesti, nekateri tečejo proti ovinku, da bi jih prej videli.

"Vsaj lestve bi pospravili," godrnja Gregor, "vse je še narobe."

"Saj niso naši. Amerikanci so!" zavpije nekdo od ovinka.

Kamion počasi pelje skozi vas,